

กสม. ๒

รายงานผลการตรวจสอบ

การละเมิดสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๙

รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๘๓/๒๕๖๙

เรื่อง สิทธิชุมชน อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในที่อยู่อาศัยและสิทธิในทรัพย์สิน กรณีร้องเรียนว่า การก่อสร้างโครงการรถไฟฟ้าสายสีส้มช่วงพื้นที่ชุมชนประชาสงเคราะห์ เขตดินแดง มีการประเมินค่าทดแทนที่ไม่เป็นธรรม และขาดการมีส่วนร่วม

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย

๑. ความเป็นมา

ผู้ร้องยื่นหนังสือร้องเรียนผ่านกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามคำร้องที่ ๒๑๒/๒๕๖๘ ลงวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๘ ว่า โครงการรถไฟฟ้าสายสีส้ม ช่วงตลิ่งชัน-ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย (โครงการ) ของผู้ถูกร้อง ได้กำหนดเวนคืนที่ดินชุมชนประชาสงเคราะห์ เขตดินแดง ซึ่งประกอบด้วย ๗ ชุมชนย่อย ได้แก่ ชุมชนชานเมือง ชุมชนตรุณ ชุมชนปรานี ชุมชนผาสุก ชุมชนเมตตา ชุมชนแม่เนี่ยว และชุมชนสวัสดิ รวมกว่า ๒๐๐ หลังคาเรือน โดยเป็นการเวนคืนที่ดินที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่คำนึงถึงค่าเสียโอกาสในการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ และไม่ประกาศหลักเกณฑ์วิธีการประเมินค่าทดแทนให้ทราบเพื่อความโปร่งใส ทั้งยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในระหว่างการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) เพื่อให้ความเห็นเรื่องการเวนคืนที่ดิน รวมทั้งไม่ปรากฏข้อเท็จจริงของปัญหาการเวนคืนที่ดินในรายงาน EIA จึงขอให้ตรวจสอบ และขอให้ดำเนินการดังนี้

- ๑) ให้ผู้ถูกร้องทำรายงาน EIA ใหม่ โดยให้จัดรับฟังความคิดเห็นและบันทึกปัญหาของประชาชน
- ๒) ให้สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจัดประชุมระหว่างผู้ถูกร้องกับชุมชนประชาสงเคราะห์ ในประเด็นหลักเกณฑ์การประเมินค่าทดแทนและค่าเสียโอกาสในการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์
- ๓) ให้ผู้ถูกร้องทบทวนและพิจารณาการกำหนดราคาเวนคืนที่ดินใหม่ เป็นราคาที่สามารถนำไปซื้อที่ดินบริเวณใกล้เคียง หรือมีแผนฟื้นฟู หรือหาที่อยู่อื่นทดแทนในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อรักษาวิถีชีวิตตามปกติ และขอให้มีตัวแทนชุมชนประชาสงเคราะห์เข้าร่วมในคณะกรรมการกำหนดราคาตามที่รายงาน EIA กำหนด ทั้งนี้ ขอให้ระงับการรื้อถอนในพื้นที่ที่ยังไม่ได้เวนคืนโดยสมบูรณ์

/๒. การตรวจสอบ...

๒. การตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยพิจารณาจากการชี้แจงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานดังต่อไปนี้

๒.๑ รายการเอกสาร พยานหลักฐานจากการตรวจสอบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ รายงานการขอเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโครงการในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการรถไฟฟ้าสายสีส้ม ช่วงตลิ่งชัน-ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ปี ๒๕๖๔

๒.๑.๒ รายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม ระยะก่อสร้าง โครงการรถไฟฟ้าสายสีส้ม ช่วงศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย-ลำสาลี-มีนบุรี ระหว่างเดือนมกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๘

๒.๑.๓ รายงานการลงพื้นที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๘

๒.๑.๔ บันทึกการประชุมรับฟังข้อเท็จจริงและหารือแนวทางการแก้ไขปัญหา เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๘

๒.๑.๕ หนังสือผู้ถูกร้อง ที่ รพม ๐๑๘/๒๙๒๔ ลงวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๘ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๖ หนังสือสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ ทส ๑๐๐๙.๔/๒๓๙๑๖ ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๘ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ

๒.๒.๑ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ร้อง

ปรากฏตามความเป็นมาในข้อ ๑. และมีข้อเท็จจริงเพิ่มเติม ดังนี้

๑) ผู้ถูกร้องมีหนังสือเชิญผู้ถูกเวนคืนที่ดินให้ตกลงทำสัญญาเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่จะเวนคืน พร้อมแจ้งเพียงราคาอสังหาริมทรัพย์เบื้องต้นและเงินค่าทดแทนประเภทต่าง ๆ ที่ผู้ถูกเวนคืนแต่ละรายจะได้รับ ผู้ร้องเห็นว่า ผู้ถูกร้องควรส่งรายงานการประเมินค่าทดแทนซึ่งประกอบด้วยข้อมูลรายละเอียดการคิดราคาอสังหาริมทรัพย์และค่าทดแทน แต่กลับแจ้งให้ผู้ถูกเวนคืนไปขอรับเอกสารดังกล่าวตามขั้นตอนการขอข้อมูลข่าวสารของราชการและคิดค่าธรรมเนียมการทำสำเนาในอัตราหน้าละ ๑ บาท

๒) ผู้ถูกร้องกำหนดค่าทดแทนที่ดิน โดยแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

๒.๑) ชุมชนซอยชานเมือง ซอยโรงเรียน ██████████ ซอยแม่เนี่ยวแยก ๑ แยก ๒ และแยก ๓ กำหนดค่าทดแทนที่ดินในราคาตารางวาละ ๑๗๓,๘๐๐ บาท แล้วนำไปรวมกับค่าทดแทนสิ่งปลูกสร้าง เช่น ในซอยโรงเรียน ██████████ ที่ดินพร้อมตึกแถว ๓ ชั้น ๑ คูหา

- ของนางสาว ว. เนื้อที่ ๑๕.๑ ตารางวา ได้รับค่าทดแทนรวมเป็นเงิน ๕,๑๓๒,๘๘๓.๔๘ บาท

- ของนาย ส. เนื้อที่ ๑๕.๓ ตารางวา เป็นเงิน ๖,๓๖๒,๕๒๓.๒๑ บาท

- ของนาง จ. เนื้อที่ ๒๒ ตารางวา เป็นเงิน ๘,๑๕๖,๑๐๘.๙๓ บาท

- ของนาย ศ. เนื้อที่ ๒๖.๙ ตารางวา เป็นเงิน ๖,๙๑๙,๗๕๑.๐๗ บาท

ทั้งนี้ บางรายได้รับแจ้งค่าทดแทนที่ดินในครั้งแรกตารางวาละ ๑๒๔,๓๐๐ บาท ก่อนจะปรับเพิ่มเป็นราคาตารางวาละ ๑๗๓,๘๐๐ บาท

นอกจากนี้ มีบางรายเป็นที่ดินและอาคารพักอาศัย แต่ได้ค่าทดแทนที่ดินในราคาตารางวาละ ๗๙,๒๐๐ บาท เนื่องจากผู้ถูกร้องจัดให้เป็นที่ดินตาบอด เช่น

- ที่ดินในซอยโรงเรียน ████████ ของนางสาว น. ซึ่งเป็นที่ดินที่แบ่งแยกมาจากแปลงใหญ่และมีทางออกผ่านที่ดินแปลงอื่นโดยทางออกดังกล่าวผู้อาศัยอยู่ใกล้เคียงใช้ออกไปยังทางสาธารณะได้เรื่อยมา

- ที่ดินในซอยโรงเรียน ████████ ของนาย ป. นาง บ. และนาง ย.

- ที่ดินในซอยแม่เนี่ยวแยก ๓ ของนาย ช. และนาง พ.

๒.๒) ถนนประชาสงเคราะห์ กำหนดค่าทดแทนที่ดินที่มีสิ่งปลูกสร้างหลายหลังในราคาตารางวาละ ๓๐๑,๔๐๐ บาท ยกเว้นกรณีของนางสาว ส. ซึ่งมีที่ดิน ๒ แปลงอยู่ติดกัน แต่กลับได้รับค่าทดแทนที่ดินในราคาต่างกันมาก คือ ๑๗๓,๘๐๐ บาท และ ๓๐๑,๔๐๐ บาท

๓) ผู้ถูกร้องให้ค่าเสียหายทางจิตใจอันเนื่องมาจากต้องย้ายออกจากที่อยู่อาศัยเฉพาะผู้ที่ถูกเวนคืนที่ดินทั้งหมดเท่านั้น แต่ผู้ที่ถูกเวนคืนที่ดินบางส่วนกลับไม่ได้รับค่าเสียหายดังกล่าว ทั้งที่ได้รับผลกระทบทางจิตใจเช่นเดียวกัน

๒.๒.๒ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ถูกร้อง

๑) การคัดเลือกแนวเส้นทาง

๑.๑) วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๕ ผู้ถูกร้องจ้างที่ปรึกษาศึกษาเพื่อทบทวนรายละเอียด ความเหมาะสม ออกแบบ จัดเตรียมเอกสารประกวดราคาโครงการ ซึ่งในระหว่างการศึกษา มีประชาชนที่อาศัยอยู่ตามแนวเส้นทาง โดยเฉพาะบริเวณสถานีประชาสงเคราะห์โรงเรียนคัตค้านโครงการ คณะกรรมการการรถไฟฯขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย (คณะกรรมการ รฟม.) ในคราวการประชุมเมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ จึงมีมติเห็นควรให้ที่ปรึกษาศึกษาแนวเส้นทางใหม่โดยเริ่มจากบริเวณซอยรางน้ำ-ถนนพระราม ๙ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับแนวเส้นทางเดิมที่ผ่านชุมชนประชาสงเคราะห์-ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

๑.๒) คณะกรรมการ รฟม. ในคราวการประชุมเมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ มีมติเห็นชอบแนวเส้นทางใหม่ซึ่งเริ่มจากซอยรางน้ำ-ถนนพระราม ๙ ผู้ถูกร้องจึงมีหนังสือถึง

กระทรวงคมนาคม (คค.) เพื่อขออนุมัติโครงการ อย่างไรก็ตาม คค. ได้ประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วมีความเห็นให้ผู้ถูกร้องเตรียมข้อมูลรายละเอียดโครงการ ข้อดี-ข้อเสียของทั้งสองเส้นทาง เพื่อเสนอคณะกรรมการจัดระบบการจราจรทางบก (คจร.) พิจารณาก่อนเสนอคณะรัฐมนตรี (ครม.) ต่อไป

๑.๓) คจร. ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๘ ได้พิจารณาข้อดี-ข้อเสียของทั้งสองเส้นทาง ประกอบด้วย การให้บริการผู้โดยสาร การเชื่อมต่อโครงข่ายความครอบคลุมของพื้นที่การให้บริการ กรอบวงเงินลงทุน ผลตอบแทนของโครงการ ผลกระทบจากการเวนคืน การเชื่อมต่อกับศูนย์ซ่อมบำรุง และการพัฒนาพื้นที่รอบสถานี (รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ๑) แล้วมีมติเห็นชอบให้คงแนวเส้นทางเดิม โดยมีความเห็นสรุปได้ว่า

- การเปลี่ยนเส้นทางใหม่จะกระทบกับประชาชนในอีกแนวเส้นทาง
- เส้นทางเดิมสามารถให้บริการพื้นที่สำคัญ เช่น ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ชุมชนแฟลตดินแดง ส่วนเส้นทางใหม่อาจกระทบปัญหาการจราจรที่มีอยู่เดิม และต้องรื้อสะพานข้ามแยกหลายแห่ง

- เส้นทางเดิมได้ออกแบบครบถ้วนทุกขั้นตอน และยังออกแบบให้เชื่อมต่อกับรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงินไว้แล้ว

ทั้งนี้ ครม. ในคราวการประชุมเมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๙ ได้รับทราบมติ คจร. และให้ถือเป็นมติ ครม. ต่อไป

๒) การมีส่วนร่วมของประชาชน

๒.๑) ผู้ถูกร้องได้รับฟังความคิดเห็นเพื่อประกอบการจัดทำรายงาน EIA ดังนี้

- วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ประชุมปฐมนิเทศโครงการ ณ โรงแรม [REDACTED] มีประชาชนเข้าร่วม ๑๑๙ คน

- วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๕ ประชุมกลุ่มย่อยเขตดินแดง และห้วยขวาง ณ โรงแรม [REDACTED] มีประชาชนเข้าร่วม ๕ คน

- วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๖ ประชุมปัจฉิมนิเทศโครงการ ณ โรงแรม [REDACTED] มีประชาชนเข้าร่วม ๕๑๑ คน

- วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๖ ประชุมกลุ่มย่อยสถานีประชาสงเคราะห์ ณ โรงแรม [REDACTED] มีประชาชนเข้าร่วม ๓๓๔ คน

๒.๒) การรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแนวเส้นทาง ดังนี้

- วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๗ และวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อร่างผลการศึกษาการปรับเปลี่ยนแนวเส้นทาง

- วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ประชุมรับฟังความคิดเห็นเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการศึกษาเปรียบเทียบแนวเส้นทาง ณ โรงแรม [REDACTED] มีประชาชน

ตามแนวเส้นทางประชาสงเคราะห์ เข้าร่วม ๕๓๑ คน แนวเส้นทางดินแดง-พระราม ๙ เข้าร่วม ๒๓ คน และแนวเส้นทางรางน้ำ-ราชปรารภ เข้าร่วม ๘๑ คน

● วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๘ ประชุมหารือกับประชาชนตามแนวเส้นทางทั้งสองเพื่อประกอบการพิจารณาเลือกแนวเส้นทาง ซึ่งต่อมาคณะกรรมการ รพม. ได้เห็นชอบให้เปลี่ยนแนวเส้นทาง

๒.๓) ผู้ถูกร้องได้จัดประชุมรับฟังความคิดเห็น เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียน ดังนี้

● วันที่ ๒๖-๒๙ มกราคม ๒๕๕๙ ประชุมประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจกับผู้ได้รับผลกระทบบริเวณสถานีประชาสงเคราะห์ ณ อาคาร รพม. มีประชาชนเข้าร่วม ๑๔๖ คน

● วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๙ ประชุมประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจกับผู้ได้รับผลกระทบบริเวณสถานีประชาสงเคราะห์ที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมครั้งก่อน ณ อาคาร รพม. มีประชาชนเข้าร่วม ๓๕ คน

● วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๙ ประชุมประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจกับผู้ได้รับผลกระทบบริเวณสถานีประชาสงเคราะห์ ณ อาคาร รพม. มีประชาชนเข้าร่วม ๒๔๒ คน

๒.๔) ตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดราคาค่าทดแทนที่ดินสิ่งปลูกสร้าง และพืชผลทางการเกษตร โดยรูปแบบเบื้องต้นของคณะกรรมการนี้อย่างน้อยต้องมีตัวแทนของผู้ได้รับผลกระทบและผู้นำชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ที่ถูกเวนคืนเข้าร่วมเป็นกรรมการ เพื่อร่วมพิจารณาและกำหนดหลักเกณฑ์การกำหนดค่าทดแทนอสังหาริมทรัพย์

อย่างไรก็ตาม ผู้ถูกร้องไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าว เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ กำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการกำหนดราคาอสังหาริมทรัพย์เบื้องต้นและเงินค่าทดแทน (คณะกรรมการกำหนดราคาฯ) ไว้โดยเฉพาะ การกำหนดราคากลางถือเป็นการพิจารณาทางปกครอง หากไม่เป็นไปตามกฎหมายอาจมีปัญหาว่าราคากลางนั้นถูกพิจารณาโดยผู้ที่ไม่ได้อยู่ในองค์ประกอบ ทั้งนี้ จากการสำรวจข้อมูลของประชาชนในพื้นที่ทำให้พอทราบว่าประชาชนมีความต้องการอย่างไร การปฏิบัติตามมาตรการจึงต้องปรับให้สอดคล้องกับที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ มีผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งถือเป็นผู้แทนของผู้ได้รับผลกระทบเป็นองค์ประกอบในคณะกรรมการกำหนดราคาฯ ผู้ได้รับผลกระทบจึงสามารถแจ้งข้อมูลต่าง ๆ ผ่านผู้บริหารท้องถิ่นได้ ดังนั้น จึงถือได้ว่า ผู้ถูกร้องได้ปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าว และได้แจ้งปัญหาอุปสรรคไปในรายงานฉบับเดือนมกราคมถึงมิถุนายน ๒๕๖๘ แล้ว

๓) การพิจารณากำหนดเงินค่าทดแทน

ผู้ถูกร้องพิจารณากำหนดเงินค่าทดแทนตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ประกอบกฎกระทรวงกำหนดราคาเบื้องต้น

/สำหรับ...

สำหรับที่ดินที่เวนคืน พ.ศ. ๒๕๖๔ และกฎกระทรวงกำหนดเงินค่าทดแทนอื่นนอกจากค่าที่ดิน พ.ศ. ๒๕๖๔ โดยมีคณะกรรมการกำหนดราคาฯ ประกอบด้วยผู้แทนจากผู้ถูกรื้อถอน กรมธนารักษ์ กรมที่ดิน นายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขต และผู้บริหารท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง โดยมีหลักเกณฑ์สรุปได้ ดังนี้

๓.๑) การกำหนดเงินค่าทดแทนที่ดิน พิจารณาโดยนำราคาซื้อขายที่ซื้อขายกัน ตามปกติในท้องตลาดมาเป็นฐานในการพิจารณา ซึ่งพิจารณาจากราคาซื้อขายที่ดินที่เวนคืนหรือที่ดิน ในบริเวณใกล้เคียงที่มีสภาพทำเล ที่ตั้ง และการใช้ประโยชน์ในลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกันกับที่ดิน ที่อยู่ในรัศมีไม่เกิน ๒ กิโลเมตร ที่ได้จดทะเบียนซื้อขาย ณ สำนักงานที่ดินในวันใช้บังคับพระราชบัญญัติ กำหนดเขตที่ดินที่เวนคืน (๖ มิถุนายน ๒๕๖๓) และเพิ่มเงินให้อีกไม่เกินร้อยละ ๑๐ อันเนื่องมาจาก เหตุและวัตถุประสงค์ของการเวนคืน

๓.๒) การกำหนดเงินค่าทดแทนโรงเรือน สิ่งปลูกสร้าง และค่าติดตั้งวัสดุ หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ โดยพิจารณาจากการถอดแบบโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งประกอบด้วยค่าวัสดุ ก่อสร้าง ค่าแรงงาน ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง ค่าออกแบบ และค่าควบคุมงาน ตามราคาที่เป็นปัจจุบัน สำหรับค่าวัสดุก่อสร้างใช้ราคาของสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งปรับ ราคารวมค่าวัสดุก่อสร้างที่เผยแพร่ ณ เดือนที่คณะกรรมการกำหนดราคาฯ มีมติในเรื่องนั้น โดยไม่หัก ค่าเสื่อม เว้นแต่โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างนั้นถูกปล่อยทิ้งร้างจนทรุดโทรม

๓.๓) การกำหนดค่าเสียหายอื่นอันเกิดจากการต้องออกจากที่ดิน ที่เวนคืน ได้แก่ ค่าเสียหายระหว่างการจัดหาที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ประกอบกิจการใหม่ ค่าเสียหาย ทางจิตใจอันเนื่องมาจากการต้องย้ายออกจากบ้านที่อยู่อาศัย ค่าเสียหายจากการขาดรายได้ในการประกอบ การค้าขายหรือการงานอันชอบด้วยกฎหมาย ค่าขนย้ายสัมภาระ ค่าเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มาติดต่อเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ ค่าเสียหายเหล่านี้พิจารณาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด

หากผู้ถูกเวนคืนมาตกลงทำสัญญาซื้อขาย จะได้รับเงินเพิ่มอีก ร้อยละ ๒ ของราคาอสังหาริมทรัพย์เบื้องต้น และหากไม่พอใจราคาค่าทดแทน ผู้ถูกเวนคืนมีสิทธิอุทธรณ์ ภายใน ๙๐ วันนับแต่วันที่ได้รับเงินค่าทดแทน ทั้งนี้ การตกลงทำสัญญาไม่เป็นการตัดสิทธิอุทธรณ์

๓.๔) ผู้ถูกรื้อถอนได้ตั้งคณะกรรมการกำหนดราคาฯ โครงการรถไฟฟ้าสายสีส้ม ช่วงบางขุนนนท์-ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ในท้องที่เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้ประชุม ครั้งที่ ๑-๑/๒๕๖๘ เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ และมีมติเห็นชอบหลักเกณฑ์ในการกำหนดราคา เบื้องต้นสำหรับที่ดินที่เวนคืน โดยให้คำนึงถึงราคา สภาพ เหตุ และวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ประกอบกัน ดังนี้

(๑) ราคา ได้แก่

(๑.๑) ราคาที่ซื้อขายกันปกติในท้องตลาด โดยพิจารณาจากราคาซื้อขายที่จดทะเบียนไว้กับสำนักงานที่ดินในรัศมีไม่เกิน ๒ กิโลเมตรจากที่ดินที่เวนคืน แล้วนำมา คำนวณหาค่ามัธยฐานเพื่อให้ได้ราคาใกล้เคียงมากที่สุด

/(๑.๒) ราคา ...

(๑.๒) ราคาประเมินที่ดินตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. ๒๕๖๒ และประกาศคณะกรรมการประเมินราคาทรัพย์สินเพื่อประโยชน์แห่งรัฐประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร เรื่อง บัญชีราคาประเมินที่ดินและแผนที่ประกอบกรประเมินราคาที่ดิน

(๑.๓) ราคาประเมินทุนทรัพย์ ตามพระราชบัญญัติการประเมินราคาทรัพย์สินเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ พ.ศ. ๒๕๖๒

จากนั้นนำราคาตามข้อ (๑.๑)-(๑.๓) มาพิจารณาราคาเฉลี่ยที่ดิน และให้ถือเป็นฐานในการกำหนดราคาเบื้องต้น หากราคาโดยเฉลี่ยต่ำกว่าราคาซื้อขายกันตามปกติ ให้ใช้ราคาซื้อขายกันตามปกติในท้องตลาดเป็นฐานในการกำหนดราคาเบื้องต้น

(๒) สภาพและที่ตั้งของที่ดินที่เวนคืน จะถูกนำมาพิจารณา กำหนดราคาเพิ่มขึ้นหรือลดลง โดยคำนึงถึงการเข้าออกสู่ทางสาธารณะ ข้อจำกัดการใช้ที่ดินตามกฎหมายผังเมืองหรือควบคุมอาคาร ความผิดปกติของที่ดิน จำนวนเนื้อที่ รูปแปลง และภาระผูกพันของที่ดิน ทั้งนี้ การพิจารณาประเด็นการเข้าออกสู่ทางสาธารณะและภาระผูกพันของที่ดิน ถ้าที่ดินหลายแปลงเป็นเจ้าของเดียวกันหรือสามัภริยาที่อยู่ติดกันให้ถือว่าเป็นที่ดินแปลงเดียวกัน

(๓) เหตุที่ต้องเพิ่มราคาที่ดิน ด้วยโครงการรถไฟฟ้าสายสีส้ม จะสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ จึงให้เพิ่มราคาเบื้องต้นสำหรับที่ดินอีกร้อยละ ๑๐

๒.๒.๓ ข้อเท็จจริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

๑.๑) การพิจารณารายงานการขอเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโครงการ

๑.๑.๑) คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (กก.วล.) ในการประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๕๕ เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๕ เห็นชอบรายงาน EIA ของโครงการรถไฟฟ้าสายสีส้ม ช่วงบางกะปิ-สามเสน (ผ่านสถานีประชาสงเคราะห์บริเวณซอยแม่เนี่ยวแยก ๑-แยก ๓) ต่อมาผู้ถูกร้อง ได้ขอจัดทำรายงานเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโครงการ โดยมีสาระสำคัญ คือ (๑) ปรับจุดเริ่มต้นโครงการ จากสถานีสามเสนเป็นสถานีตลิ่งชัน (๒) ขยับตำแหน่งสถานีดินแดงและสถานีประชาสงเคราะห์ จากบริเวณเดิม ๔๕๐ เมตร มาอยู่ในที่ดินแปลงใหญ่ของโรงเรียน ████████ และ (๓) เปลี่ยนรูปแบบการขุดอุโมงค์บริเวณประชาสงเคราะห์จากแบบเดิมที่มีระดับอุโมงค์ลึก เป็นแบบตื้น และเปลี่ยนจากเขตทางกว้าง ๒๕ เมตร เป็น ๑๖ เมตร เพื่อให้มีผู้ถูกเวนคืนอสังหาริมทรัพย์และรื้อถอนอาคารลดลง

๑.๑.๒) สผ. ได้นำรายงานการขอเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโครงการของผู้ถูกร้อง เสนอต่อคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (คชก.) พิจารณา ๖ ครั้ง ในระหว่างปี ๒๕๕๙-๒๕๖๑ โดยในครั้งที่ ๑-๕ คชก. ได้มีมติให้ผู้ถูกร้องปรับปรุง และเพิ่มเติมประเด็นต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นด้านการโยกย้ายและเวนคืน และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ๒) เช่น ให้ปรับปรุงข้อมูลการมีส่วนร่วมให้เป็นปัจจุบัน ให้สำรวจผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่ชุมชนแม่เนี่ยวและชานเมืองให้ครบถ้วนทุกหลังคาเรือน

โดยใช้...

โดยใช้วิธีเคาะประตูบ้านเพื่อแจ้งข้อมูล ให้แสดงข้อมูลการบริหารจัดการความขัดแย้งที่สถานีประชาสงเคราะห์ ให้ครบถ้วน ให้ปรับปรุงมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบให้มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เป็นต้น จนกระทั่งในครั้งที่ ๖ คชก. ในการประชุมครั้งที่ ๑๓/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๔ จึงมีมติเห็นชอบ รายงาน และให้ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เสนอไว้ในรายงานอย่างเคร่งครัด

๑.๑.๓) วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๔ สผ. นำรายงานของผู้ถูกร้อง เสนอ กก.วล. ในการประชุมครั้งที่ ๕/๒๕๖๔ ซึ่ง กก.วล. ได้มีมติรับทราบ

๑.๒) มาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ในหัวข้อคุณภาพชีวิตที่เกี่ยวกับการโยกย้ายและการเวนคืนที่ดิน ชุมชนประชาสงเคราะห์ ซึ่งส่งผลให้มีประชาชนต้องสูญเสียที่ดิน ได้กำหนดมาตรการ ดังนี้

(๑) จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดราคาค่าทดแทนที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง และพืชผลทางการเกษตร โดยรูปแบบเบื้องต้นของคณะกรรมการอย่างน้อยต้องมีตัวแทนของผู้ได้รับผลกระทบและผู้นำชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ที่ถูกเวนคืนเข้าร่วมเป็นกรรมการ เพื่อร่วมพิจารณาและกำหนดหลักเกณฑ์การกำหนดค่าทดแทนอสังหาริมทรัพย์

(๒) จ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เช่าในการขนย้ายทรัพย์สินตามที่กฎหมาย กำหนด

(๓) ต้องพิจารณากำหนดและจ่ายค่าทดแทนอสังหาริมทรัพย์ ในอัตราที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ

(๔) ดำเนินการตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดหาอสังหาริมทรัพย์ เพื่อกิจการขนส่งมวลชน พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒

(๕) จัดประชุมประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านการเวนคืน ขั้นตอนในการ เวนคืนให้ผู้ได้รับผลกระทบที่ถูกเวนคืนและประชาชนที่เกี่ยวข้องทราบก่อนก่อสร้างโครงการ รวมทั้งสำรวจคุณค่าต่อคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมของประชาชนและกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง ให้ครบถ้วนก่อนก่อสร้างโครงการ

๑.๓) การปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม

สผ. ได้ตรวจสอบรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและ แก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมของผู้ถูกร้อง ในประเด็น การโยกย้ายและเวนคืนที่ดิน ที่ให้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดราคาค่าทดแทนที่ดิน พบว่า

(๑) รายงานฉบับเดือนสิงหาคม-ธันวาคม ๒๕๖๗ ระบุว่า “ผู้ถูกร้อง จะพิจารณาคณะกรรมการเพื่อกำหนดราคาค่าทดแทนที่ดิน สิ่งปลูกสร้างและพืชผลทางการเกษตร ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อร่วมพิจารณาและกำหนดหลักเกณฑ์การกำหนดค่าทดแทนอสังหาริมทรัพย์”

(๒) รายงานฉบับเดือนมกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๘ ระบุว่า “ผู้ถูกร้อง พิจารณาจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดราคาค่าทดแทนที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างและพืชผลทางการเกษตร ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อร่วมพิจารณาและกำหนดหลักเกณฑ์การกำหนดค่าทดแทนอสังหาริมทรัพย์ โดยคณะกรรมการดังกล่าวมีตัวแทนของผู้ได้รับผลกระทบและผู้นำชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ที่ถูกเวนคืนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย” อย่างไรก็ตาม เนื่องจากรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าว ไม่ได้แนบเอกสารการแต่งตั้งมาด้วย สผ. จึงไม่ยืนยันว่าโครงการได้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดค่าทดแทนที่ดินแล้วหรือไม่ และมีองค์ประกอบเป็นไปตามที่กำหนดในมาตรการด้วยหรือไม่

ทั้งนี้ หาก สผ. พบปัญหาการปฏิบัติตามมาตรการจะแจ้งให้หน่วยงานเจ้าของโครงการปรับปรุงแก้ไข หรือต้องพิจารณาว่ามาตรการที่เสนอในรายงานสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือไม่ หรือหากมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตามมาตรการให้ผู้ถูกร้องรายงานต่อ สผ. และเสนอแนะมาตรการอื่นแทน

๒.๒.๔ การแสวงหาข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่

๑) วันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๘ พนักงานเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ชุมชนแม่เนี้ยว ประชาสงเคราะห์ และบริเวณใกล้เคียง ผู้ถูกเวนคืนที่ดินส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า

- การดำเนินโครงการและการจัดทำรายงาน EIA ขาดการมีส่วนร่วมให้ข้อมูลไม่ทั่วถึง

- การประเมินค่าทดแทนไม่เป็นธรรม โดยพบว่าราคาค่าทดแทนแตกต่างกันมากในพื้นที่เดียวกัน และมีกรณีที่ดินถูกประเมินว่าเป็นที่ดินตาบอดทั้งที่มีทางเข้าออก จึงต้องการให้ประเมินราคาที่ดินโดยคำนึงถึงราคาซื้อขายจริงในพื้นที่ เพื่อให้สามารถนำเงินค่าทดแทนไปซื้อที่อยู่อาศัยใหม่ในบริเวณใกล้เคียงได้

- มีความกังวลเกี่ยวกับการนับระยะเวลาอุทธรณ์เงินค่าทดแทนที่ไม่ชัดเจน
- ผู้ถูกเวนคืนส่วนมากอาศัยอยู่ในชุมชนมานาน มีความผูกพันทางสังคม
- บางรายประกอบอาชีพให้เช่าห้องพักและที่อยู่อาศัยที่ต้องสูญเสียรายได้
- บางรายเป็นผู้สูงอายุหรือมีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดเตียงที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการโยกย้าย

๒) รายงานการขอเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโครงการในรายงาน EIA ของโครงการ (มีนาคม ๒๕๖๕) ปรากฏข้อมูลการแก้ไขปัญหามาตามข้อร้องเรียน สรุปได้ว่า

๒.๑) การศึกษาแนวทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียน

๒.๑.๑) ผู้ถูกร้องได้จัดทำรายงานศึกษาการปรับเปลี่ยนแนวเส้นทางในปี ๒๕๕๗ โดยได้นำไปเสนอต่อผู้ได้รับผลกระทบและผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการ รพม. แล้ว แต่ คจร. ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๘ มีมติให้คงแนวเส้นทางเดิม ผู้ถูกร้องจึงนำติดตั้งกล่าวไปประชุมประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับผู้ได้รับผลกระทบหลายครั้ง

๒.๑.๒) ผู้ถูกร้องได้จัดทำรายงานการศึกษาเปรียบเทียบความเหมาะสมระหว่างแนวเส้นทางเดิมกับแนวเส้นทางตามถนนสาย ง๑๓ ในปี ๒๕๕๘ ตามที่ผู้ได้รับผลกระทบเสนอ ซึ่งผลการศึกษาสรุ้ได้ว่า แนวเส้นทางเดิมมีความเหมาะสมมากกว่า

๒.๑.๓) ผู้ถูกร้องได้จัดทำรายงานการศึกษาเปรียบเทียบความเหมาะสมแนวทางลดผลกระทบในการสร้างรถไฟฟ้าสายสีส้ม ช่วงผ่านชุมชนประชาสงเคราะห์ โดยใช้วิธีขุดแล้วกลบกลับ กับวิธีขุดเจาะอุโมงค์ลึก เพื่อหาเทคนิคการก่อสร้างที่มีผลกระทบน้อยที่สุด ซึ่งผลการศึกษาด้วยการขุดแล้วกลบกลับมีความเหมาะสมมากกว่า

๒.๒) การประชุมผู้มีส่วนได้เสียเพื่อแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียน

ครั้งที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๒๖-๒๙ มกราคม ๒๕๕๙ โดยแบ่งกลุ่มพื้นที่เป็น ๘ กลุ่ม* กลุ่มละประมาณ ๒๕ คน เพื่อชี้แจงเหตุผลและตอบข้อซักถามได้อย่างชัดเจนและทั่วถึง มีผู้ได้รับผลกระทบเข้าร่วม ๑๔๖ คน โดยนำเสนอข้อมูล ได้แก่ แนวเส้นทาง ที่ตั้งสถานี ขึ้นตอนและวิธีการก่อสร้าง ขอบเขตพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ และขั้นตอนการเวนคืนที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ของผู้ได้รับผลกระทบ ซึ่งประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวเส้นทาง ผลกระทบจากกิจกรรมการก่อสร้าง และข้อมูลเรื่องการเวนคืน เช่น ขั้นตอนการเวนคืนและการกำหนดราคาของคณะกรรมการกำหนดราคาฯ นอกจากนี้ ได้ขอให้พิจารณาให้ค่าเสียหายโอกาส รวมถึงแสดงความกังวลในการหาที่อยู่ใหม่ใกล้พื้นที่เดิม เนื่องจากเกรงว่าเงินค่าเวนคืนจะไม่เพียงพอในการหาซื้อที่อยู่ใหม่ เป็นต้น

ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๙ โดยแบ่งกลุ่มพื้นที่เป็น ๒ กลุ่ม รวม ๘๗ คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมในวันที่ ๒๖-๒๙ มกราคม ๒๕๕๙ มีผู้ได้รับผลกระทบเข้าร่วม ๓๒ คน โดยได้นำเสนอข้อมูลเช่นเดียวกับครั้งที่ ๑ ซึ่งประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเช่นเดียวกับครั้งที่ ๑ แต่สอบถามเพิ่มเติมในเรื่องค่าทดแทนสำหรับจิตใจหรือค่าตกใจ และค่าทดแทนสำหรับผู้ประกอบธุรกิจ

๓) รายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม ระยะก่อสร้าง โครงการรถไฟฟ้าสายสีส้ม ช่วงศูนย์
/วัฒนธรรม...

* กลุ่มที่ ๑ ชุมชนซอยชานเมือง ๘ และ ๑๐ และถนนนริศดาภิเษก กลุ่มที่ ๒ ซอยชานเมือง ๔ (ส่วนที่ ๒) และ ๙ กลุ่มที่ ๓ ซอยชานเมือง ๒ และซอยชานเมือง ๔ (ส่วนที่ ๑) กลุ่มที่ ๔ ซอยสวัสดิ์ ซอยเมตตาเหนือ ซอยปราณี และซอยประชาสงเคราะห์ ๑๔ กลุ่มที่ ๕ ซอยโรงเรียน ██████████ และซอยประชาสงเคราะห์ ๒๖ กลุ่มที่ ๖ ซอยแม่เนี่ยวแยก ๒ ซอยแม่เนี่ยวแยก ๑ และถนนประชาสงเคราะห์ กลุ่มที่ ๗ ซอยแม่เนี่ยวแยก ๓ ส่วนที่ ๒ และกลุ่มที่ ๘ ซอยแม่เนี่ยว (ส่วนที่ ๑)

วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย-ลำสาละ-มีนบุรี ระหว่างเดือนมกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๘ สรุปความเป็นมาของโครงการ ได้ดังนี้

๓.๑) รถไฟฟ้าสายสีส้ม ช่วงตลิ่งชัน-มีนบุรี เป็นระบบขนส่งมวลชนสายหลักที่เชื่อมระหว่างกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตก โดยส่วนหนึ่งเป็นการรวมแนวสองเส้นทาง ได้แก่ เส้นทางส่วนหนึ่งของรถไฟฟ้าสายสีส้ม ช่วงบางกะปิ-สามเสน และเส้นทางทั้งหมดของรถไฟฟ้าสายสีน้ำตาล ช่วงบางกะปิ-มีนบุรี ซึ่งได้จัดทำรายงาน EIA และได้รับความเห็นชอบจาก กก.วล. แล้วในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๕ เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๕

๓.๒) คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๕๕ อนุมัติงบประมาณให้ผู้ถูกร้องจ้างที่ปรึกษาดำเนินงานช่วงก่อนก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีส้ม ซึ่งผลจากการศึกษาผู้ถูกร้องและสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจรเห็นร่วมกันว่า ให้กำหนดจุดเริ่มต้นโครงการที่สถานีตลิ่งชันถึงสถานีมีนบุรี

๓.๓) โครงการรถไฟฟ้าสายสีส้ม ได้แบ่งการศึกษาารายงาน EIA เป็น ๒ ส่วน ได้แก่ (๑) รายงาน EIA ช่วงศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย-ลำสาละ-มีนบุรี ซึ่งได้รับความเห็นชอบจาก กก.วล. แล้วในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๘ และ (๒) รายงานการขอเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโครงการในรายงาน EIA ของเส้นทางรถไฟฟ้าสายสีส้ม ช่วงบางกะปิ-สามเสน

๔) คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่เกี่ยวข้องกับการเวนคืนที่ดิน

๔.๑) คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ.๑๐๕/๒๕๖๓ ได้วางแนววินิจฉัยว่า แม้ผู้ถูกฟ้องคดีจะอ้างว่าค่าเสียหายทางจิตใจถือเป็นการกำหนดค่าเสียหายเป็นกรณีพิเศษตามนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมให้แก่เจ้าของที่ดินที่ต้องย้ายออกจากที่อยู่เดิมไปหาที่อยู่ใหม่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ แต่เนื่องจากผู้ฟ้องคดีถูกเวนคืนที่ดินบางส่วนแม้จะยังคงอาศัยอยู่ต่อไปได้ แต่ต้องอยู่ติดถนนมากขึ้นและต้องดำเนินการต่าง ๆ เพื่อป้องกันขโมย ทำให้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการอยู่อาศัยที่ยากลำบากกว่าเดิม ซึ่งไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความยากลำบากในการที่ต้องย้ายออกจากที่อยู่เดิมไปหาที่อยู่ใหม่ จึงควรกำหนดค่าเสียหายส่วนนี้ให้แก่ผู้ฟ้องคดีเป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท

๔.๒) คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อผ. ๒๒๓/๒๕๖๘ ได้วางแนววินิจฉัยว่า การกำหนดค่าทดแทนในกรณีเวนคืนที่ดิน ต้องพิจารณาจากสภาพและการใช้ประโยชน์ของที่ดินโดยรวม หากที่ดินหลายแปลงเป็นของเจ้าของเดียวกันและอยู่ติดติดกันเป็นผืนเดียวกัน ย่อมต้องถือเสมือนเป็นที่ดินแปลงเดียวกัน แม้ที่ดินบางแปลงจะไม่ติดทางสาธารณะ ก็ไม่อาจถือเป็นที่ดินตาบอดเพื่อกำหนดค่าทดแทนในอัตราต่ำ หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกับแปลงอื่นได้

๔.๓) คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อผ. ๑๗๗/๒๕๖๘ ได้วางแนววินิจฉัยไว้ว่า แม้สภาพที่ดินจะเป็นที่ว่างไม่ได้ใช้ประโยชน์ ไม่ติดถนนหรือซอย มีที่ดินแปลงอื่นล้อมรอบและไม่ได้จัดทำทางเข้าออก แต่ทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้แนวเขตทางรถไฟสายใต้ที่กำลังก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีแดง

และยังแวดล้อมไปด้วยโครงการหมู่บ้านจัดสรร ย่านชุมชน และสถานที่ราชการ นอกจากนี้ ยังอยู่ใกล้ถนนสายหลักหลากหลาย ดังนั้น แม้ที่ดินจะไม่ติดถนนสาธารณะเนื่องจากเป็นที่ดินที่ถูกแบ่งแยกมาจากที่ดินแปลงใหญ่ การกำหนดราคาต่ำจึงเป็นราคาที่ไม่สามารถสะท้อนราคาซื้อขายกันตามปกติในท้องตลาด จึงไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรม

๕) จากการสืบค้นราคาประกาศขายที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ชุมชนประชาสงเคราะห์ โดยสำรวจจากอสังหาริมทรัพย์ที่มีทำเล ประเภท และขนาดใกล้เคียงกับอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืน โดยปรับลดราคาลงร้อยละ ๒๐^๒ จากราคาประกาศขาย เพื่อให้ได้ราคาที่เหลือจากการต่อรองแล้ว พบการประกาศขายที่ดินพร้อมตึกแถวในซอยชุมชน [REDACTED] ที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกับราคาเวนคืนที่ดินที่ผู้ถูกเวนคืนบางรายได้รับจากผู้ถูกร้อง ดังตารางต่อไปนี้

ลักษณะอสังหาริมทรัพย์/เนื้อที่	ราคาขาย	ราคาเฉลี่ย (ตารางวาละ)	ปีที่ประกาศ	ราคาที่ปรับลด ร้อยละ ๒๐	ราคาเฉลี่ยที่ปรับลด (ตารางวาละ)
ที่ดินพร้อมตึกแถว ๓ ชั้น ๑๔ ตารางวา ^๓	๕,๖๐๐,๐๐๐ บาท	๔๐๐,๐๐๐ บาท	๒๕๖๗	๔,๔๘๐,๐๐๐ บาท	๓๒๐,๐๐๐ บาท
ที่ดินพร้อมตึกแถว ๓ ชั้น ๑๔ ตารางวา ^๔	๗,๘๐๐,๐๐๐ บาท	๕๕๗,๑๔๒ บาท	๒๕๖๘	๖,๒๔๐,๐๐๐ บาท	๔๕๕,๗๑๔ บาท

๓. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรณีตามคำร้องมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ผู้ถูกร้องมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการก่อสร้างโครงการรถไฟฟ้าสายสีส้ม ช่วงพื้นที่ชุมชนประชาสงเคราะห์ เขตดินแดง หรือไม่ อย่างไร โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๓๗ รับรองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินและการสืบมรดก โดยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรม ภายใน

/เวลา...

^๒ อ้างอิงมาจากคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อม.๒๔๙/๒๕๖๘

^๓ จาก ชื่อ-ขาย บ้าน ที่ดิน อสังหาริมทรัพย์, [REDACTED] สืบค้นจาก [https://www.\[REDACTED\]](https://www.[REDACTED]) เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๘.

^๔ จาก ขาย ตึกแถว 3 ชั้น ประชาสงเคราะห์ 16 ดินแดง, [REDACTED] สืบค้นจาก [https://\[REDACTED\]](https://[REDACTED]) ขาย-ตึกแถว-3-ชั้น-ประชาสง, เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๘.

เวลาอันควรแก่เจ้าของ ตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับ ความเสียหายจากการเวนคืน โดยคำนึงถึง ประโยชน์สาธารณะ ผลกระทบต่อผู้ถูกเวนคืน รวมทั้งประโยชน์ที่ผู้ถูกเวนคืนอาจได้รับจากการเวนคืนนั้น

อีกทั้งมาตรา ๔๑ (๑) ได้รับรองสิทธิของบุคคลและชุมชนในการได้รับทราบและเข้าถึง ข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ ส่วนมาตรา ๔๓ (๓) ได้รับรองสิทธิของบุคคลและชุมชนในการเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็น ประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่าง สงบสุขของประชาชนหรือชุมชน ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นโดยให้ประชาชน ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย

นอกจากนี้ มาตรา ๕๘ วางหลักไว้ว่า ในกรณีที่รัฐจะดำเนินการใดที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใด ของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อม รัฐต้องศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและ ชุมชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายกำหนด โดยบุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการ หรืออนุญาตดังกล่าว

๓.๒ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ ๑๗ รับรองสิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน และจะถูกริบทรัพย์สินโดยพลการไม่ได้ ทั้งนี้ โดยที่การริบทรัพย์สินและการเวนคืนที่ดินย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม สภาพความเป็นอยู่ รวมถึงการมีที่อยู่อาศัย ตามที่คณะกรรมการว่าด้วย สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ได้มีความเห็นทั่วไปลำดับที่ ๔ (General Comment No. 4) เกี่ยวกับสิทธิในการมีที่อยู่อาศัยที่พอเพียงว่าประกอบด้วยปัจจัยหลายด้าน ได้แก่ (๑) ความมั่นคง ในการครอบครอง โดยต้องได้รับความคุ้มครองจากการถูกไล่อ้อโดยพลการ การคุกคาม หรือการขับไล่ (๒) ความพร้อมของบริการ โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น น้ำ ไฟฟ้า ถนน การเก็บขยะ สาธารณสุข การศึกษา (๓) ความสามารถในการจ่ายค่าที่อยู่อาศัย ซึ่งต้องไม่สูงจนทำให้รายได้อื่น ๆ ไม่พอ สำหรับการดำรงชีพ (๔) ความสามารถเข้าถึงที่อยู่อาศัยของกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการ ผู้หญิง คนไร้บ้าน (๕) ความสามารถอยู่อาศัยได้ คือ ปลอดภัย แข็งแรง ปกป้องผู้พักอาศัยจากสภาพอากาศ โรค และ ความเสี่ยงทางสาธารณสุข (๖) การตั้งอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม คือต้องใกล้ที่ทำงาน บริการพื้นฐาน ระบบ ขนส่ง และ (๗) ความเหมาะสมทางวัฒนธรรม โดยที่อยู่อาศัยต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และ เอกลักษณ์ของชุมชน

ดังนั้น การเวนคืนที่ดินจึงต้องมีกระบวนการที่เป็นธรรม เพื่อคุ้มครองความมั่นคง ในการครอบครองที่อยู่อาศัย และค่าชดเชยต้องเหมาะสมเป็นธรรม เพื่อคุ้มครองการเข้าถึงที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ ที่มีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน เอื้อต่อกลุ่มเปราะบาง อยู่ในทำเลที่เหมาะสมทั้งในเชิงโอกาส ทางเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม

๓.๓ กรณีตามคำร้องมีประเด็นที่ต้องพิจารณา ๒ ประเด็น ดังนี้

๓.๓.๑ การประเมินเงินค่าทดแทนที่ดินโครงการรถไฟฟ้าสายสีส้ม ช่วงพื้นที่ชุมชนประชาสงเคราะห์ เขตดินแดง เป็นธรรมหรือไม่ อย่างไร

๑) จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า

๑.๑) ผู้ถูกร้องได้เวนคืนที่ดินตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง โดยมีคณะกรรมการกำหนดราคาฯ เป็นผู้พิจารณาหลักเกณฑ์สำคัญ ประกอบด้วย (๑) การกำหนดค่าทดแทนที่ดินโดยอิงราคาซื้อขายตามปกติในท้องตลาดจากที่ดินที่มีสภาพใกล้เคียงกันในรัศมีไม่เกิน ๒ กิโลเมตร ณ วันที่พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินที่จะเวนคืนมีผลใช้บังคับ และเพิ่มราคาได้ไม่เกินร้อยละ ๑๐ ตามเหตุและวัตถุประสงค์ของการเวนคืน (๒) ค่าทดแทนโรงเรือนและสิ่งปลูกสร้าง คำนวณจากการถอดแบบตามราคาวัสดุ ค่าแรง และค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างตามราคาปัจจุบัน โดยไม่หักค่าเสื่อม เว้นแต่กรณีอาคารทรุดโทรม และ (๓) ค่าเสียหายอื่นจากการต้องออกจากที่ดิน เช่น ค่าเสียหายระหว่างหาที่อยู่อาศัยหรือที่ประกอบกิจการใหม่ ค่าเสียหายทางจิตใจ ค่าขาดรายได้ ค่าขนย้าย และค่าใช้จ่ายในการติดต่อราชการ ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ ผู้ที่ตกลงทำสัญญาซื้อขายจะได้รับเงินเพิ่มอีกร้อยละ ๒ และหากไม่พอใจราคาค่าทดแทน ผู้ถูกเวนคืนที่ดินยังคงมีสิทธิอุทธรณ์ภายใน ๙๐ วันนับแต่วันที่ได้รับเงินค่าทดแทน

ทั้งนี้ สำหรับโครงการรถไฟฟ้าสายสีส้ม ช่วงบางขุนนนท์-ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ในท้องที่เขตดินแดง คณะกรรมการกำหนดราคาฯ ได้มีมติกำหนดหลักเกณฑ์ราคาเบื้องต้นโดยพิจารณาจากราคาซื้อขายในตลาด ราคาประเมินตามกฎหมายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และราคาประเมินทุนทรัพย์ แล้วนำมาคำนวณราคาเฉลี่ยเป็นฐาน หากราคาเฉลี่ยต่ำกว่าราคาตลาด จะใช้ราคาตลาดเป็นฐาน พร้อมพิจารณาปรับเพิ่มหรือลดตามสภาพและที่ตั้งของที่ดิน และเพิ่มราคาอีกร้อยละ ๑๐ จากเหตุผลด้านผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของโครงการ

๑.๒) ผู้ถูกร้องได้ส่งหนังสือถึงผู้ถูกเวนคืนที่ดินโดยระบุจำนวนเงินค่าทดแทนตามที่คณะกรรมการกำหนดราคาฯ มีมติแล้ว โดยพบว่า

(๑) ที่ดินในชุมชนซอยชานเมือง ซอยโรงเรียน [REDACTED] ซอยแม่เนี้ยวแยก ๑ แยก ๒ และแยก ๓ เป็นที่ดินพร้อมอาคารพักอาศัยหลากหลายประเภท ได้รับค่าทดแทนที่ดินตารางวาละ ๑๗๓,๘๐๐ บาท แล้วนำไปรวมกับค่าทดแทนสิ่งปลูกสร้าง เช่น ในซอยโรงเรียน [REDACTED] ที่ดินพร้อมตึกแถว ๓ ชั้น ๑ คูหา

● ของนางสาว ว. เนื้อที่ ๑๕.๑ ตารางวา ได้รับค่าทดแทนเป็นเงิน ๕,๑๓๒,๘๘๓.๔๘ บาท

● ของนาย ส. เนื้อที่ ๑๕.๓ ตารางวา ได้รับค่าทดแทนเป็นเงิน ๖,๓๖๒,๕๒๓.๒๑ บาท

● ของ นาง จ. เนื้อที่ ๒๒ ตารางวา ได้รับค่าทดแทน
เป็นเงิน ๘,๑๕๖,๑๐๘.๙๓ บาท

● ของ นาย ศ. เนื้อที่ ๒๖.๙ ตารางวา ได้รับค่าทดแทน
เป็นเงิน ๖,๙๑๙,๗๕๑.๐๗ บาท

ทั้งนี้ ผู้ถูกเวนคืนบางรายได้รับแจ้งค่าทดแทนที่ดินในครั้งแรก
ตารางวาละ ๑๒๔,๓๐๐ บาท ก่อนจะปรับเพิ่มเป็นตารางวาละ ๑๗๓,๘๐๐ บาทในภายหลัง

นอกจากนี้ ยังพบว่าบางรายซึ่งเป็นที่ดินพร้อมอาคาร
พักอาศัยแต่ได้รับค่าทดแทนที่ดินในอัตราต่ำเพียงตารางวาละ ๗๙,๒๐๐ บาท เนื่องจากถูกประเมินว่า
เป็นที่ดินที่ไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะ เช่น

● ที่ดินของนางสาว น. ซึ่งเป็นที่ดินที่แบ่งแยกมาจาก
แปลงใหญ่ และมีทางออกผ่านที่ดินแปลงเดิมที่แบ่งแยกออกมา โดยเส้นทางดังกล่าวเป็นทางที่ผู้อาศัย
ในชุมชนใช้สัญจรไปสู่ทางสาธารณะได้เรื่อยมา

● ที่ดิน [redacted] ของนาย ป. นาง บ. และนาง ย.

● ที่ดินในซอยแม่เนี่ยวของนาย ซ. และนาง พ.

(๒) ที่ดินของนางสาว ส. บริเวณถนนประชาสงเคราะห์ แปลงหนึ่ง
ได้รับค่าทดแทนตารางวาละ ๓๐๑,๔๐๐ บาท แต่อีกแปลงหนึ่งที่อยู่ติดกันกลับได้รับค่าทดแทนตารางวาละ
๑๗๓,๘๐๐ บาท

(๓) ในส่วนค่าเสียหายทางจิตใจอันเนื่องมาจากการต้องย้ายออก
จากที่อยู่อาศัย ผู้ถูกร้องให้เฉพาะผู้ที่ถูกเวนคืนที่ดินทั้งหมดเท่านั้น ส่วนผู้ที่ถูกเวนคืนที่ดินเพียงบางส่วน
ไม่ได้รับค่าเสียหายดังกล่าว

๑.๓) จากการสืบค้นราคาประกาศขายที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง
โดยสำรวจจากอสังหาริมทรัพย์ที่มีทำเล ประเภท และขนาดใกล้เคียงกับอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืน และ
ปรับลดราคาลงเพื่อให้ได้ราคาที่เหลือจากการต่อรอง พบข้อมูลการประกาศขายที่ดินพร้อมตึกแถวในซอย
โรงเรียน [redacted] ที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกับราคาเวนคืนตามคำร้องนี้ได้แก่ (๑) ในปี ๒๕๖๗
มีประกาศขายที่ดินพร้อมตึกแถว ๓ ชั้น เนื้อที่ ๑๔ ตารางวา ในราคา ๕,๖๐๐,๐๐๐ บาท หรือตารางวาละ
๔๐๐,๐๐๐ บาท โดยหากปรับลดราคาต่อรองจะเหลือ ๔,๔๘๐,๐๐๐ บาท หรือตารางวาละ ๓๒๐,๐๐๐ บาท
และ (๒) ปี ๒๕๖๘ มีประกาศขายที่ดินพร้อมตึกแถว ๓ ชั้น เนื้อที่ ๑๔ ตารางวา ในราคา ๗,๘๐๐,๐๐๐ บาท
หรือตารางวาละ ๕๕๗,๑๔๒ บาท โดยหากปรับลดราคาต่อรองจะเหลือ ๖,๒๔๐,๐๐๐ บาท หรือตารางวาละ
๔๔๕,๗๑๔ บาท

๒) พิจารณาแล้วเห็นว่า

๒.๑) แม้ผู้ถูกร้องจะดำเนินกระบวนการประเมินเงินค่าทดแทนในโครงการ
ตามขั้นตอนที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ กำหนด

/แต่ยัง...

แต่ยังปรากฏข้อเท็จจริงที่อาจทำให้ค่าทดแทนดังกล่าวไม่สอดคล้องกับการคุ้มครองให้ผู้ถูกเวนคืนได้รับค่าทดแทนที่เป็นธรรม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ เนื่องจากอาจทำให้ผู้ถูกเวนคืนที่ดินไม่ได้รับค่าทดแทนที่เพียงพอสำหรับการเข้าถึงที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ที่เหมาะสม อันเป็นหลักประกันพื้นฐานที่จะทำให้สภาพความเป็นอยู่ภายหลังการถูกเวนคืนไม่ต่ำกว่าเดิม กล่าวคือ

(๑) การกำหนดค่าทดแทนอาจไม่เพียงพอให้ผู้ถูกเวนคืนสามารถจัดหาที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างที่ใกล้เคียงพื้นที่เดิมได้ เนื่องจากราคาขายที่ดินและที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างในละแวกเดิมมีราคาสูงกว่า เช่น เมื่อเปรียบเทียบราคาที่ดินพร้อมตึกแถวในซอยโรงเรียน [redacted] ระหว่างราคาที่ดินนางสาว ว. นาย ส. นาง จ. และนาย ศ. ได้ค่าทดแทนกับราคาที่มีผู้ประกาศขายเมื่อปี ๒๕๖๗ และปี ๒๕๖๘ ชำตัน โดยใช้ราคาเฉลี่ยต่อ ๑ ตารางวา จะปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ประเภทที่ดิน	ราคาที่กำหนดโดยคณะกรรมการกำหนดราคาฯ (ต่อตารางวา)	ราคาที่ยึดคืนโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ (ต่อตารางวา)
ที่ดินพร้อมตึกแถว ๓ ชั้น ในซอยโรงเรียน [redacted]	นางสาว ว. ๒๕๗,๒๓๙.๘๑ บาท นาย ส. ๓๓๙,๙๒๖ บาท นาง จ. ๓๗๐,๗๓๒.๒๒ บาท นาย ศ. ๔๑๕,๘๕๑.๑๐ บาท	แห่งที่ ๑ (ปี ๒๕๖๗) ๓๒๐,๐๐๐ บาท แห่งที่ ๒ (ปี ๒๕๖๘) ๔๔๕,๗๑๔ บาท

ดังนั้น หากพิจารณาจากราคาประกาศขาย ผู้ถูกเวนคืนทั้งสี่ราย จะไม่สามารถนำเงินค่าทดแทนที่ได้รับไปหาซื้อที่อยู่อาศัยในละแวกเดิมเพื่อคงวิถีชีวิตให้ใกล้เคียงเดิมได้

(๒) การกำหนดค่าทดแทนที่ดินที่ไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะ โดยปรากฏว่า ผู้ถูกร้องได้กำหนดค่าทดแทนที่ดินของนางสาว น. ในราคาตารางวาละ ๗๘,๒๐๐ บาท ซึ่งต่ำกว่าที่ดินข้างเคียงที่ได้ราคาตารางวาละ ๑๗๓,๘๐๐ บาท เนื่องจากเห็นว่าเป็นที่ดินที่ไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะ แต่จากข้อเท็จจริง ที่ดินแปลงดังกล่าวมีทางออกผ่านที่ดินแปลงอื่นซึ่งเคยเป็นที่ดินแปลงเดียวกันโดยทางออกดังกล่าวยังเป็นทางที่ผู้อาศัยอยู่ใกล้เคียงในชุมชนใช้ออกไปสู่ทางสาธารณะเรื่อยมาด้วย

นอกจากนี้ เมื่อที่ดินบางส่วนของนางสาว น. ถูกเวนคืน ที่ดินที่เหลือจะติดถนนบริการของโครงการรถไฟฟ้าสายสีส้ม สภาพที่ดินแปลงดังกล่าวย่อมมีศักยภาพทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ทั้งยังเป็นทำเลที่แวดล้อมไปด้วยย่านชุมชน ศูนย์การค้า แหล่งท่องเที่ยว ที่ตั้งบริษัท รวมถึงคอนโดมิเนียม การกำหนดราคาที่ดินต่ำกว่าราคาที่ดินแปลงข้างเคียงกว่าร้อยละ ๕๐ จึงอาจไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในภาพรวม ทั้งนี้ ปัจจัยด้านทำเลและศักยภาพที่ดินที่เพิ่มขึ้นนี้ควรจะนำไปประกอบการพิจารณากำหนดราคาที่ดินแปลงอื่นที่ได้รับค่าทดแทนในราคา ๗๘,๒๐๐ บาท เช่นเดียวกับ

/กรณี...

กรณีของนางสาว น. ด้วย เช่น ที่ดินของนาย ป. นาง บ. นาง ย. นาย ช. นาง พ. เป็นต้น ซึ่งเป็นไปตามแนวคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อผ. ๑๗๗/๒๕๖๘ ที่ได้วางแนววินิจฉัยไว้ว่า แม้สภาพที่ดินจะไม่ติดถนนหรือซอย มีที่ดินแปลงอื่นล้อมรอบ และไม่ได้จัดทำทางเข้าออก แต่ทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้แนวเขตทางรถไฟสายใต้ที่กำลังก่อสร้างรถไฟฟ้ามหานครสายสีแดง และยังแวดล้อมไปด้วยโครงการหมู่บ้านจัดสรรย่านชุมชน และสถานที่ราชการ รวมทั้งยังอยู่ใกล้ถนนสายหลักหลากหลาย ดังนั้น แม้ที่ดินจะไม่ติดถนนสาธารณะเนื่องจากเป็นที่ดินที่ถูกแบ่งแยกมาจากที่ดินแปลงใหญ่ แต่การกำหนดราคาต่ำที่ไม่สามารถสะท้อนราคาซื้อขายกันตามปกติในท้องตลาด จึงไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรม

(๓) การกำหนดอัตราค่าทดแทนที่แตกต่างกันในที่ดินของเจ้าของรายเดียว โดยปรากฏว่า ผู้ถูกร้องได้กำหนดค่าทดแทนให้แก่ที่ดินที่อยู่ติดกัน ๒ แปลง ของนางสาว ส. ในราคาตารางวาละ ๑๗๓,๘๐๐ บาท และ ๓๐๑,๔๐๐ บาท ซึ่งการกำหนดราคาดังกล่าวอาจไม่สอดคล้องกับกฎกระทรวงกำหนดราคาเบื้องต้นสำหรับที่ดินที่เวนคืน พ.ศ. ๒๕๖๔ ที่กำหนดให้การพิจารณาประเด็นการเข้าออกสู่ทางสาธารณะ ถ้าที่ดินหลายแปลงเป็นเจ้าของเดียวกันที่อยู่ติดกันให้ถือว่าเป็นที่ดินแปลงเดียวกัน นอกจากนี้ คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อผ. ๒๒๓/๒๕๖๘ ได้วางแนววินิจฉัยว่า การกำหนดค่าทดแทนในกรณีเวนคืนที่ดิน ต้องพิจารณาจากสภาพและการใช้ประโยชน์ของที่ดินโดยรวม หากที่ดินหลายแปลงเป็นของเจ้าของเดียวกันและอยู่ติดกันเป็นผืนเดียวกันย่อมต้องถือเสมือนเป็นที่ดินแปลงเดียวกัน แม้ที่ดินบางแปลงจะไม่ติดทางสาธารณะ ก็ไม่อาจถือเป็นที่ดินต่อบอดเพื่อกำหนดค่าทดแทนในอัตราต่ำ หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกับแปลงอื่นได้

(๔) การจำกัดการจ่ายค่าเสียหายทางจิตใจ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องได้กำหนดค่าเสียหายทางจิตใจให้แก่เฉพาะผู้ถูกเวนคืนที่ดินทั้งหมดและต้องย้ายออกจากที่ดินเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงนั้น การต้องถูกเวนคืนบางส่วนกระทบต่อสภาพการดำรงชีวิตตามปกติ รวมถึงต้องปรับตัวกับสภาพแวดล้อมใหม่ที่กลายเป็นถนนสัญจรซึ่งส่งผลกระทบต่อจิตใจได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ.๑๐๕/๒๕๖๓ ได้วางแนววินิจฉัยว่า แม้ผู้ถูกฟ้องคดี (ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และกรุงเทพมหานคร) จะอ้างว่าค่าเสียหายทางจิตใจถือเป็นการกำหนดค่าเสียหายเป็นกรณีพิเศษให้แก่เจ้าของที่ดินที่ต้องย้ายออกจากที่อยู่เดิมไปหาที่อยู่ใหม่ แต่เนื่องจากผู้ฟ้องคดีถูกเวนคืนที่ดินบางส่วนแม้จะยังคงอาศัยอยู่ต่อไปได้ แต่ต้องอยู่ติดถนนมากขึ้นและต้องดำเนินการต่าง ๆ เพื่อป้องกันขโมย ทำให้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการต้องอยู่อาศัยลำบากกว่าเดิม ซึ่งไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความยากลำบากในการที่ต้องย้ายออกจากที่อยู่เดิมไปหาที่อยู่ใหม่

๒.๒) จากข้อเท็จจริงและเหตุผลข้างต้น การกำหนดค่าทดแทนการเวนคืนที่ดินของผู้ถูกร้องจึงไม่เป็นธรรมตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศรับรองไว้ ในชั้นนี้ จึงรับฟังได้ว่า การประเมินเงินค่าทดแทนการเวนคืนที่ดินของผู้ถูกร้องเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เห็นควรเสนอแนะมาตรการหรือแนวทาง

ที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้องและรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
คมนาคมต่อไป

๓.๓.๒ ประเด็นที่ ๒ การก่อสร้างโครงการรถไฟฟ้าสายสีส้ม ช่วงพื้นที่ชุมชน
ประชาสงเคราะห์ เขตดินแดง ขาดการมีส่วนร่วมและจำกัดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของบุคคล
และชุมชน รวมทั้งขาดกระบวนการเยียวยาที่เป็นธรรมหรือไม่ อย่างไร

๑) จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า

๑.๑) เมื่อปี ๒๕๕๕ ผู้ถูกร้องได้จ้างที่ปรึกษาเพื่อศึกษาทบทวน
รายละเอียด ความเหมาะสม ออกแบบ จัดเตรียมเอกสารประกวดราคาโครงการรถไฟฟ้าสายสีส้ม
ช่วงตลิ่งชัน-มีนบุรี โดยในการศึกษารายงาน EIA ได้จัดประชุมเผยแพร่ข้อมูลโครงการ ผลกระทบ และรับฟัง
ความคิดเห็นของประชาชนผู้มีส่วนได้เสียกับการก่อสร้างสถานีประชาสงเคราะห์ ๔ ครั้ง ในช่วงระหว่าง
ปี ๒๕๕๕-๒๕๕๖

๑.๒) ในระหว่างการจัดทำรายงาน EIA มีผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการ
ก่อสร้างสถานีประชาสงเคราะห์คัดค้านโครงการ คณะกรรมการ รพม. ในคราวการประชุมเมื่อวันที่ ๑๘
เมษายน ๒๕๕๖ จึงมีมติเห็นควรให้ที่ปรึกษาศึกษาแนวเส้นทางใหม่ โดยเริ่มจากบริเวณซอยรางน้ำ-ถนน
พระราม ๙ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับแนวเส้นทางเดิมที่ผ่านชุมชนประชาสงเคราะห์-ศูนย์วัฒนธรรม
แห่งประเทศไทย โดยในการศึกษาแนวเส้นทางใหม่ ผู้ถูกร้องได้จัดประชุมเผยแพร่ข้อมูล ผลกระทบ และ
รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียหลายครั้งในระหว่างปี ๒๕๕๗-๒๕๕๘ ได้แก่ การประชุมเพื่อเผยแพร่
ข้อมูลข่าวสาร การประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อร่างผลการศึกษา และการประชุมหารือประชาชนเพื่อประกอบ
การเลือกแนวเส้นทาง

๑.๓) เมื่อจัดทำรายงาน EIA แล้วเสร็จ ผู้ถูกร้องได้เสนอรายงานต่อ คชก.
เพื่อให้ความเห็นชอบ ซึ่งปรากฏว่า คชก. ได้ประชุมเพื่อพิจารณารายงาน EIA ๖ ครั้ง ในระหว่างปี ๒๕๕๙-
๒๕๖๑ โดยในทุกครั้งได้สอบถามข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากผู้ถูกร้อง อภิปราย และมีมติให้ผู้ถูกร้องแก้ไข
เพิ่มเติมข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นที่สถานี
ประชาสงเคราะห์ เช่น ให้แสดงข้อมูลการบริหารจัดการความขัดแย้ง การสำรวจข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบ
ให้ครบถ้วนมากที่สุด การปรับปรุงมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบให้มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ
ซึ่งผู้ถูกร้องได้ปฏิบัติตามมติแล้ว เช่น การศึกษาแนวทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียน โดยการ
ปรับเปลี่ยนเส้นทางและการเปลี่ยนเทคนิคการก่อสร้าง การประชุมผู้มีส่วนได้เสียเพื่อแก้ไขปัญหา
ข้อร้องเรียน ๒ ครั้ง โดยแบ่งการประชุมออกเป็นกลุ่มย่อยเพื่อชี้แจงข้อมูลและตอบข้อซักถามได้อย่าง
เต็มที่ เป็นต้น

๑.๔) คชก. ในการประชุมเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๔ ได้เห็นชอบ
รายงาน EIA และให้ผู้ถูกร้องปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เสนอไว้ใน
รายงานอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ ยังปรากฏมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง

/กับ...

กับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการเวนคืนที่ดินที่สำคัญ คือ ให้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดราคา ค่าทดแทนที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง และพืชผลทางการเกษตร โดยรูปแบบเบื้องต้นของคณะกรรมการอย่างน้อย ต้องมีตัวแทนของผู้ได้รับผลกระทบและผู้นำชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ที่ถูกเวนคืนเข้าร่วมเป็นกรรมการ เพื่อร่วมพิจารณาและกำหนดหลักเกณฑ์การกำหนดค่าทดแทนอสังหาริมทรัพย์

อย่างไรก็ตาม ในรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการด้าน สิ่งแวดล้อมปี ๒๕๖๗ ผู้ถูกร้องได้รายงานว่า “ผู้ถูกร้องจะพิจารณาคณะกรรมการเพื่อกำหนดราคา ค่าทดแทนที่ดิน สิ่งปลูกสร้างและพืชผลทางการเกษตรให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อร่วมพิจารณา และกำหนดหลักเกณฑ์การกำหนดค่าทดแทนอสังหาริมทรัพย์” และในรายงานฯ ปี ๒๕๖๘ ได้รายงานว่า “ผู้ถูกร้องพิจารณาจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดราคา ค่าทดแทนที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างและพืชผล ทางการเกษตรให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อร่วมพิจารณาและกำหนดหลักเกณฑ์การกำหนด ค่าทดแทนอสังหาริมทรัพย์ โดยคณะกรรมการดังกล่าวมีตัวแทนของผู้ได้รับผลกระทบและผู้นำชุมชน ท้องถิ่นในพื้นที่ที่ถูกเวนคืนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย” แต่กลับไม่ปรากฏหลักฐานการแต่งตั้ง คณะกรรมการร่วมกำหนดราคา ค่าทดแทน สผ. จึงไม่ยืนยันว่า ผู้ถูกร้องได้ปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าว แล้วหรือไม่ ซึ่งในกรณีนี้ ผู้ถูกร้องชี้แจงว่าไม่สามารถจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกำหนดราคา ค่าทดแทนได้ เนื่องจากองค์ประกอบคณะกรรมการกำหนดราคาฯ ต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและ การได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยประชาชนสามารถส่งข้อกังวลผ่านผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งเป็น หนึ่งในการกรรมการกำหนดราคาฯ ได้ รวมทั้งเห็นว่า ในการรับฟังความคิดเห็นได้รับทราบปัญหาของผู้ได้รับ ผลกระทบพอสมควรแล้ว

๑.๕) ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม ๒๕๖๘ ผู้ถูกร้องอยู่ระหว่างการเวนคืน ที่ดิน โดยมีหนังสือเชิญให้ผู้ได้รับผลกระทบหลายรายเข้าทำสัญญาซื้อขาย โดยในหนังสือเชิญดังกล่าวระบุ จำนวนค่าทดแทนที่จะได้รับ แต่ไม่ปรากฏข้อมูลการคิดราคาอสังหาริมทรัพย์และค่าทดแทนโดยละเอียด ทั้งนี้ หากผู้ได้รับผลกระทบรายใดต้องการข้อมูลรายละเอียดการกำหนดราคาที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง รวมทั้ง ค่าทดแทนอย่างอื่น จะต้องไปที่ ทำการผู้ถูกร้องเพื่อ ขอคัดสำเนาข้อมูลข่าวสารของราชการและจ่าย ค่าธรรมเนียมในอัตราหน้าละ ๑ บาท

๒) พิจารณาแล้วเห็นว่า

๒.๑) ผู้ถูกร้องได้จัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและเผยแพร่ข้อมูล โครงการมาอย่างต่อเนื่องในหลายช่วงเวลา รวมทั้งได้ศึกษาเปรียบเทียบแนวเส้นทางเพื่อแก้ไขปัญหา การร้องเรียนของผู้ร้อง และดำเนินการด้านการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ตามข้อเสนอแนะของ คชก. ซึ่งสะท้อน ให้เห็นถึงความพยายามในการดำเนินกระบวนการด้านการมีส่วนร่วมของโครงการให้เป็นไปตามขั้นตอน ที่กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกำหนด

๒.๒) อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้ถูกร้องเริ่มดำเนินการกระบวนการเวนคืนที่ดิน กลับไม่ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องได้ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมในรายงาน EIA

/ที่กำหนด...

ที่กำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดราคาค่าทดแทนที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง และพืชผลทางการเกษตร โดยมีตัวแทนของผู้ได้รับผลกระทบและผู้นำชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมเป็นกรรมการ เพื่อร่วมพิจารณาและกำหนดหลักเกณฑ์การกำหนดค่าทดแทนอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเป็นมาตรการในการป้องกันและแก้ไขผลกระทบจากการเวนคืนที่ดินที่เป็นปัญหาสำคัญของโครงการ แม้ผู้ถูกร้องจะชี้แจงว่าไม่สามารถจัดตั้งคณะกรรมการร่วมในลักษณะดังกล่าวได้เนื่องจากข้อจำกัดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ และเห็นว่าผู้ได้รับผลกระทบสามารถสะท้อนปัญหาผ่านผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งเป็นกรรมการกำหนดราคาฯ ตามกฎหมายได้ แต่หากพิจารณาจากเหตุผลของมาตรการในรายงาน EIA ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า มิได้มุ่งหมายกำหนดให้คณะกรรมการร่วมต้องเป็นคณะกรรมการกำหนดราคาฯ ตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนเท่านั้น หากแต่เป็นกลไกเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ได้รับผลกระทบและส่งเสริมให้เกิดความเป็นธรรมในกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดค่าทดแทน ผู้ถูกร้องจึงสามารถจัดตั้งคณะกรรมการร่วมในลักษณะคณะทำงานหรือคณะกรรมการเฉพาะกิจเพิ่มเติม โดยไม่กระทบต่ออำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกำหนดราคาฯ ตามกฎหมาย และยังสามารถนำข้อมูลหรือข้อเสนอแนะของคณะกรรมการร่วมไปใช้ประกอบการพิจารณาค่าทดแทนของคณะกรรมการกำหนดราคาฯ ได้

๒.๓) การที่ผู้ถูกร้องไม่จัดตั้งคณะกรรมการร่วมดังกล่าว ทั้งที่เป็นมาตรการที่ได้รับความเห็นชอบในรายงาน EIA และเป็นมาตรการสำคัญในการเยียวยาและลดความขัดแย้งกับผู้ได้รับผลกระทบ จึงกระทบต่อสิทธิในการมีส่วนร่วมที่จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ได้รับผลกระทบได้มีส่วนร่วมอย่างมีความหมายในกระบวนการตัดสินใจดำเนินโครงการของรัฐ ในชั้นนี้ จึงรับฟังได้ว่า เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๒.๔) นอกจากนี้ แม้จะปรากฏว่า ผู้ถูกร้องได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเวนคืนและผลกระทบของโครงการแก่ประชาชนมาอย่างต่อเนื่องในช่วงก่อนหน้า แต่เมื่อเข้าสู่ขั้นตอนการเวนคืนและส่งหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกเวนคืนเข้าทำสัญญาซื้อขาย กลับไม่ปรากฏการส่งข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการกำหนดราคาที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง และค่าทดแทนต่าง ๆ ให้แก่ผู้ถูกเวนคืนทราบอย่างเพียงพอชัดเจนและเข้าใจได้โดยง่าย ส่งผลให้ผู้ถูกเวนคืนจำนวนหนึ่งไม่สามารถเข้าใจที่มา หลักเกณฑ์ และวิธีการคำนวณค่าทดแทนที่ได้รับ ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจ ความกังวล และนำไปสู่การร้องเรียนเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังเป็นการสร้างภาระแก่ผู้ได้รับผลกระทบที่ต้องเดินทางไปขอคัดสำเนาและจ่ายค่าธรรมเนียมเอกสารและข้อมูลข่าวสารราชการที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ณ ที่ทำการของผู้ถูกร้อง แทนที่จะจัดส่งข้อมูลที่จำเป็นให้ครบถ้วนตั้งแต่ต้น ยิ่งไปกว่านั้น การไม่เปิดเผยข้อมูลรายละเอียดการกำหนดค่าทดแทนอย่างเพียงพอดังกล่าวยังเป็นอุปสรรคต่อการใช้สิทธิของผู้ถูกเวนคืนในการยื่นอุทธรณ์ค่าทดแทนตามที่กฎหมายรับรองไว้ เนื่องจากไม่อาจประเมินได้อย่างรอบด้านว่าค่าทดแทนที่ได้รับนั้นเป็นธรรมและสอดคล้องกับสภาพทรัพย์สินที่ถูกเวนคืนหรือไม่ อย่างไร และจะโต้แย้งค่าทดแทนที่ได้รับว่าไม่เป็นธรรมอย่างไร ในชั้นนี้ การกระทำของผู้ถูกร้องจึงเป็นการจำกัดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ

และสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการเยียวยาและการอุทธรณ์ของผู้ได้รับผลกระทบ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนเช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงเห็นควรเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้องต่อไป

๔. มติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๙ เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๙ จึงมีมติดังนี้

๔.๑ การประเมินเงินค่าทดแทนของโครงการรถไฟฟาสายสีส้ม ช่วงพื้นที่ชุมชนประชาสงเคราะห์ เขตดินแดง ไม่อาจทำให้ผู้ถูกเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ได้รับค่าทดแทนที่เพียงพอสำหรับการเข้าถึงที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ที่เหมาะสมอันเป็นหลักประกันพื้นฐานที่จะทำให้สภาพความเป็นอยู่ภายหลังการถูกเวนคืนไม่ต่ำกว่ากว่าเดิม เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๔.๒ การก่อสร้างโครงการรถไฟฟาสายสีส้ม ช่วงพื้นที่ชุมชนประชาสงเคราะห์ เขตดินแดง ไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้ได้รับผลกระทบมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายในกระบวนการตัดสินใจของรัฐ และจำกัดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ และสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการเยียวยาและการอุทธรณ์ของผู้ได้รับผลกระทบ เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๔.๓ ให้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๑) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๑) ประกอบมาตรา ๓๖ ต่อผู้ถูกร้องและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม เพื่อดำเนินการดังนี้

๔.๓.๑ ให้ผู้ถูกร้องจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานร่วมเพื่อกำหนดและทบทวนค่าทดแทนการเวนคืนในลักษณะคณะกรรมการเฉพาะกิจ โดยมีผู้แทนของผู้ได้รับผลกระทบ ผู้นำชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์หรือด้านสิทธิมนุษยชนเข้าร่วมให้ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบการพิจารณาทบทวนค่าทดแทนของคณะกรรมการกำหนดราคาอสังหาริมทรัพย์เบื้องต้นและเงินค่าทดแทนตามกฎหมาย

๔.๓.๒ ให้ผู้ถูกร้องจัดส่งข้อมูลรายงานการประเมินค่าทดแทนให้แก่ผู้ถูกเวนคืนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบสามารถรับทราบข้อมูลอย่างครบถ้วน

๔.๓.๓ ให้ผู้ถูกร้องทบทวนราคาค่าทดแทนที่ดิน โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงในประเด็นดังต่อไปนี้

(๑) ราคาซื้อขายที่ดินและที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างในสภาพตลาดจริงของพื้นที่ใกล้เคียงในช่วงเวลาเดียวกับการเวนคืนอย่างรอบด้าน เพื่อให้ค่าทดแทนสามารถสะท้อนมูลค่าที่แท้จริงและเพียงพอให้ผู้ถูกเวนคืนสามารถจัดหาที่อยู่อาศัยหรือที่ดินทดแทนในสภาวะเดิมหรือพื้นที่ใกล้เคียงได้

(๒) ราคาค่าทดแทนที่ดินซึ่งไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะ โดยพิจารณาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการใช้ทางเข้าออกที่มีอยู่จริง การใช้ประโยชน์ร่วมกับที่ดินแปลงอื่น และประวัติการแบ่งแยกที่ดิน

/อย่าง...

อย่างครบถ้วน ทั้งนี้ ควรนำศักยภาพทางเศรษฐกิจของที่ดินภายหลังการเวนคืนบางส่วน ซึ่งอาจเพิ่มขึ้นจากการติดถนนหรือโครงสร้างพื้นฐานของโครงการ มาประกอบการประเมินค่าทดแทนด้วย

(๓) ราคาค่าทดแทนที่ดินในกรณีที่ดินหลายแปลงซึ่งเป็นของเจ้าของรายเดียวกันและอยู่ติดติดกัน ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดราคาเบื้องต้นสำหรับที่ดินที่เวนคืน พ.ศ. ๒๕๖๔ และแนวคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด

๔.๓.๔ ให้ผู้ถูกร้องทบทวนการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจให้ครอบคลุมผู้ถูกเวนคืนที่ดินบางส่วนซึ่งได้รับผลกระทบต่อการดำรงชีวิต ความปลอดภัย และคุณภาพชีวิตในการอยู่อาศัยอย่างมีนัยสำคัญ ไม่จำกัดเฉพาะกรณีที่ต้องย้ายออกจากที่อยู่อาศัยเดิมเท่านั้น ทั้งนี้ ควรพิจารณาผลกระทบเชิงคุณภาพต่อชีวิตประจำวันเป็นสำคัญอันสอดคล้องกับแนวคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด

๔.๓.๕ ให้ผู้ถูกร้องกำหนดมาตรการดูแลและเยียวยาผู้ที่ถูกเวนคืนที่ดินบางส่วน แต่ส่งผลให้ที่อยู่อาศัยมีสภาพเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ เช่น จากเดิมอยู่ในชุมชนกลายเป็นบ้านติดถนน ซึ่งอาจกระทบต่อความปลอดภัย ความเป็นส่วนตัว และคุณภาพชีวิตในการอยู่อาศัย โดยอาจจัดให้มีมาตรการป้องกันผลกระทบจากการอยู่ติดถนน เช่น การติดตั้งรั้ว แนวกันเสียง มาตรการลดฝุ่นและมลพิษ การจัดการจราจร เป็นต้น เพื่อให้สามารถอยู่อาศัยได้อย่างปลอดภัย

๔.๓.๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมกำกับดูแลและสั่งการให้ผู้ถูกร้องทบทวนการประเมินค่าทดแทนในโครงการรถไฟฟ้าสายสีส้ม ช่วงพื้นที่ชุมชนประชาสงเคราะห์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ได้รับผลกระทบสามารถมีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อมูล ข้อเท็จจริง และข้อโต้แย้งอย่างเป็นธรรม และโปร่งใส เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าการเวนคืนจะเป็นไปโดยเคารพสิทธิมนุษยชน และไม่ทำให้สภาพความเป็นอยู่ภายหลังการเวนคืนต่ำกว่าเดิม

ทั้งนี้ ให้ดำเนินการภายใน ๙๐ วัน นับแต่ได้รับรายงานฉบับนี้

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์

นางปรีดา คงแป้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์

นางสาวปิติกาญจน์ สิทธิเดช

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้

นางสาวสุภัทรา นาคะผิว

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ภาคผนวก ๑

ผลวิเคราะห์ข้อดี-ข้อเสียของการเปลี่ยนแนวเส้นทางโครงการ
ช่วงศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย-มินบุรี เป็นช่วงพระราม ๙-มินบุรี^๕

ประเด็น	ช่วงศูนย์วัฒนธรรม แห่งประเทศไทย-มินบุรี	ช่วงพระราม ๙-มินบุรี
๑. การให้บริการผู้โดยสาร	ข้อดี - อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน และเจ้าหน้าที่ในการเดินทาง ระหว่างศาลาว่าการ กรุงเทพมหานคร ๑ และ ๒	ข้อดี - ผ่านถนนพระราม ๙ และ เคหะดินแดง ข้อเสีย - ไม่ผ่านศาลาว่าการ กรุงเทพมหานคร ๒ ทำให้อาจ ไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน
๒. การเชื่อมต่อโครงข่าย	ข้อดี - สามารถเชื่อมต่อรถไฟฟ้ามหานคร สายเฉลิมรัชมงคล ที่สถานีศูนย์ วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งเตรียม โครงสร้างไว้แล้ว - สามารถออกแบบเชื่อมต่อ รถไฟฟ้าสายสีฟ้า ตามแผนแม่บท	ข้อดี - สามารถเชื่อมต่อรถไฟฟ้า มหานครสายเฉลิมรัชมงคล ที่สถานีพระราม ๙ ข้อเสีย - เสียโอกาสในการพัฒนาสถานี ประชาสงเคราะห์ เพื่อเชื่อมต่อ รถไฟฟ้าสายอื่น
๓. ความครอบคลุมพื้นที่การ ให้บริการ	ข้อดี - ครอบคลุมการให้บริการพื้นที่ ประชาสงเคราะห์ ดินแดง ถนน วิภาวดีรังสิต ถนนมิตรไมตรี และ ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร - อยู่กึ่งกลางระหว่างรถไฟฟ้า มหานครสายเฉลิมรัชมงคล และ รถไฟฟ้าแอร์พอร์ต เรล ลิงก์	ข้อดี - ครอบคลุมการให้บริการพื้นที่ บริเวณถนนพระราม ๙ และ เคหะดินแดง ข้อเสีย - เส้นทางขนานใกล้กับรถไฟฟ้า แอร์พอร์ต เรล ลิงก์

^๕ จากรายงานการประชุมคณะกรรมการจัดระบบการจราจรทางบก ครั้งที่ ๑/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน

ประเด็น	ช่วงศูนย์วัฒนธรรม แห่งประเทศไทย-มีนบุรี	ช่วงพระราม ๙-มีนบุรี
๔. กรอบวงเงินลงทุน	ข้อดี - ๙๕,๑๐๘ ล้านบาท น้อยกว่า เส้นทางใหม่ ๔,๗๔๔ ล้านบาท	ข้อเสีย - วงเงินลงทุนสูงกว่า คือ ๙๙,๘๕๒ ล้านบาท
๕. ผลตอบแทนของโครงการ	ข้อดี - อัตราผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๙๖	ข้อดี - อัตราผลตอบแทนทาง เศรษฐกิจคิดเป็นร้อยละ ๑๔.๗๔
๖. ผลกระทบจากการเวนคืน	ข้อดี - เวนคืนที่ดิน ๕๙๔ แปลง - รื้อถอนอาคาร ๒๒๒ หลัง	ข้อดี - เวนคืนที่ดิน ๕๙๒ แปลง - รื้อถอนอาคาร ๒๓๒ หลัง
๗. การเชื่อมต่อกับศูนย์บำรุง	ข้อดี - ผ่านศูนย์ซ่อมบำรุงบริเวณ ห้วยขวาง	ข้อเสีย - ไม่ผ่านศูนย์ซ่อมบำรุง
๘. การพัฒนาพื้นที่รอบ สถานี	ข้อดี - ผ่านพื้นที่ถนนราชดำเนิน ถนนราชปรารภ (ประตูน้ำ) ถนนรามคำแหง ฯลฯ	ข้อดี - ผ่านพื้นที่ถนนราชดำเนิน ถนนราชปรารภ (ประตูน้ำ) ถนนรามคำแหง ฯลฯ

ภาคผนวก ๒

สผ. ได้นำรายงานการขอเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโครงการของผู้ถูกร้อง เสนอ คชก.

พิจารณา ๖ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่/วันที่ได้รับรายงาน	การเสนอต่อ คชก.	มติ คชก.
ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๙	ในการประชุมครั้งที่ ๒๔/๒๕๕๙ เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๙	ให้ผู้ถูกร้องปรับปรุงและเพิ่มเติมข้อมูลใน ๘ ประเด็นหลัก รวมถึงด้านการโยกย้ายเวนคืนและด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น - ข้อมูลการมีส่วนร่วมที่ดำเนินการในปี ๒๕๕๕-๒๕๕๖ เป็นข้อมูลเก่าเกิน ๒ ปี จึงให้ดำเนินการให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน - ให้ศึกษาผลกระทบโดยการสำรวจผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงในกลุ่มพื้นที่อ่อนไหว เช่น ชุมชนแม่เนี้ยว และชานเมือง - ให้อธิบายรายละเอียดในประเด็นความขัดแย้ง การจัดการความขัดแย้ง ข้อร้องเรียน การป้องกันแก้ไข และข้อเสนอแนะ เช่น บริเวณสถานีประชาสงเคราะห์
ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๐	ในการประชุมครั้งที่ ๑๙/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๐	๑) บริษัทที่ปรึกษาได้ชี้แจงเรื่องร้องเรียนบริเวณสถานีประชาสงเคราะห์ว่า ได้พยายามแก้ไขปัญหาและเจรจากับผู้ได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่อง โดยให้ผู้นำชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วม นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาเปรียบเทียบแนวเส้นทางเพิ่มเติม ได้แก่ เส้นทางพระราม ๙-ดินแดง เส้นทางตามถนน ง ๑๓

ครั้งที่/วันที่ได้รับรายงาน	การเสนอต่อ คชก.	มติ คชก.
		<p>๒) ให้ผู้ถูกร้องปรับปรุงและเพิ่มเติมข้อมูลใน ๘ ประเด็นหลัก รวมถึงด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น</p> <ul style="list-style-type: none">- ให้ชี้แจงรายละเอียดกระบวนการมีส่วนร่วมให้ครบถ้วน และระบุข้อบกพร่องของผู้ร้องเรียนให้ชัดเจน- ให้จัดประชุมการมีส่วนร่วมของผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง ให้ครบถ้วนทุกหลังคาเรือน- ให้แสดงหลักฐานการบริหารจัดการความขัดแย้งของแนวเส้นทางประชาสงเคราะห์
ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๑	ในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑	ให้ผู้ถูกร้องปรับปรุงและเพิ่มเติมใน ๖ ประเด็นหลัก รวมถึงด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น
ครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๒	ในการประชุมครั้งที่ ๕/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓	ให้ผู้ถูกร้องปรับปรุงและเพิ่มเติมใน ๕ ประเด็นหลัก รวมถึงด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น

ครั้งที่/วันที่ได้รับรายงาน	การเสนอต่อ คชก.	มติ คชก.
		- ให้ปรับปรุงมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบให้มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ
ครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๓	ในการประชุมครั้งที่ ๓๑/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๓	ให้ผู้ถูกร้องปรับปรุงและเพิ่มเติมใน ๖ ประเด็นหลัก รวมถึงด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น - ให้ยืนยันว่าโครงการได้ใช้วิธีเคาะประตูเพื่อแจ้งข้อมูลโครงการให้ผู้ได้รับผลกระทบได้รับทราบ - ให้ชี้แจงการพูดคุยกับผู้นำชุมชนประชาสงเคราะห์และกลุ่มผู้ร้องเรียน โดยต้องให้ข้อมูลผลการศึกษาเปรียบเทียบทั้ง ๓ เส้นทาง
ครั้งที่ ๖ เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๔	ในการประชุมครั้งที่ ๑๓/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๔	๑) เห็นชอบรายงานของผู้ถูกร้อง ๒) ให้ผู้ถูกร้องปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เสนอไว้ในรายงานอย่างเคร่งครัด ๓) กำหนดให้ผู้ถูกร้องจัดประชุมประชาสัมพันธ์ ข้อมูลการเวนคืนขั้นตอนในการเวนคืนให้ผู้ได้รับผลกระทบที่ถูกเวนคืนและประชาชนที่เกี่ยวข้องทราบก่อนก่อสร้างโครงการ รวมทั้งสำรวจคุณค่าต่อคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมของประชาชนและกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงให้ครบถ้วนก่อนก่อสร้างโครงการ